

Opdragelsesanstalten **Holsteinsminde** udvikling, mål og virkemåde.

Under navnet det »Det fuirendaler Institut« begyndte opdragelsesanstalten Holsteinsminde den 4de maj 1833 sin virksomhed paa herregården Fuirendal under grevskabet Holsteinborg. Det blev oprettet af Lehns greve F. A. Holstein-Holsteinborg og Institutbestyrer Anders Stephansen og nærmest anlagt som en »fellenbergsk« anstalt, hvor altså jordbrug skulde være det væsentligste opdragelsesmiddel, men da Fuirendals marker vare bortforpagtede, indrømmede lehns greven i stedet for institutet den store herregårdshave til arbejdsplads, og iøvrigt var han i de første par år så temmelig ene om at bære udgifterne. Det blev sat som dets formål »at sørge for de børns moralske og fysiske opdragelse, der betroes til fattigvæsenets omsorg,« og »at skænke de børn, som skæbnen havde nægtet familieforhold, et hjem, hvor de kunde gøre erfaring om de bånd, som et kristeligt familiehjem knytter mellem forældre og børn.« Oprindelig tilsigtedes det altså ikke at danne nogen korrektionsanstalt eller anstalt for børn, der hørte under særegne kategorier. Man vilde modtage væsentlig det offentlige fattigvæsenes børn, som de i almindelighed findes, de vildfarende med de endnu uskyldige, og opdrage dem i forening

uden sondring. Det var, kort sagt, nærmest et børnehjem, der var påtænkt. Forholdene tvang imidlertid næsten lige fra begyndelsen institutet ind på en anden vej. Det var i virkeligheden det første forsøg i Danmark på at danne et børnehjem, men her havde man den gang ingen tanke for, at der kunde være grund til at gøre noget særligt for børn, som endnu ikke havde vist sig vanskelige. Lehns-greven havde på sin egen bekostning indsat de 10 første børn i institutet, men tiden gik, og ingen fulgte eksemplet. Efter Stephansens forslag henvendte han sig derfor til »Selskabet for moralsk fordærvede Personers, især den opvoxende Ungdoms Forbedring«, hvilket selskab var dannet nogle år tidligere, og dette indsatte i institutet som et forsøg 10 af de mest forvildede drenge fra København. Forsøget lykkedes over al forventning, og det bidrog sit til, at selskabet nu besluttede at danne sig sin egen anstalt, hvad det iøvrigt allerede i længere tid havde tænkt på. Således opstod »Flakkebjerg Opdragelsesanstalt«, der senere er bleven både så bekendt og fortjent, og pladsen som dens forstander blev først tilbudt Stephansen. Greven ønskede imidlertid bestemt, og Stephansen var enig med ham deri, at deres eget institut skulde bevares og Stephansen blive ved at lede det. Begge to fastholdt de altså endnu bestandig deres oprindelige tanke om et børnehjem, men med det ovenfor nævnte forsøg var institutet allerede kommet ind i et noget andet spor, som ikke var til at komme bort fra igen. De få, der havde fået øje på det, betragtede det som en anstalt, der med held kunde opdrage og retlede vanartede børn, og denne opfattelse af det blev fra nu af væsentlig den gældende. Efter Grevens sørgeligt tidlige død overtog Enkegrevinden og den unge Lehns greve patronatet over institutet, og Stephansen fik fra dem et rentefrit og uopsigeligt lån på 12000 kroner, ved hjælp af hvilket han købte en landejendom, der til minde om den ædle greve fik navnet Holsteinsminde. Der- til blev institutet overflyttet den 4de Maj 1840, og der

kæmpede det siden i en lang række af år en hård kamp for sin tilværelse. Skønt stadig støttet af patronatet og gennem det også af enkelte andre, således af Hendes Majestæt Dronningen, blev det fra nu af væsenlig Stephansen selv, der måtte tilvejebringe de nødvendige midler til institutets fortsættelse — Det var en kamp mod fattigdom og miskendelse, men også en kamp under stadig voxende forståelse og sympathi hos de bedste, der kom i berøring med det.

Til Holsteinsminde hørte et areal på 130 tdr. ld., i hvis dyrkning børnene så vidt muligt fik del, og for så vidt kom institutet altså sit oprindelige mål, at blive en »fellenbergsk« anstalt, nærmere. Derimod vedblev det i det almindelige omdømme snarest at stå som en korrektionsanstalt af mildere art. I en lang række af år havde det kun ringe tilgang af børn — i de 37 år fra 1833 til Stephansens død i 1870 blev det besøgt af ialt 408 børn, medens tallet nu, i begyndelsen af 1890, et steget til 1065 — og de fleste af disse børn kom her, fordi de ansås for at høre ind under kategorien: forsømte børn, vanartede børn o. s. v. Dog kom her også stadig »hjemløse børn«, på hvis opførsel der ikke havde været noget at udsætte, og Stephansen kæmpede bestandig ihærdigt for at udviske korrektionsanstaltspræget og nærme sig børnehjemmet så meget som muligt — det samme have vi, hans efterfølgere, gjort efter evne. Enhver, der har haft med såkaldte fordærvede børn at gøre, ved, at det i de fleste tilfælde er ulykkelige forhold, der ledte dem på vilde veje, og at de meget ofte vise sig at være ufordærvede og modtagelige for det gode i en grad, der overrasker en. I regelen trænge de ikke synderlig til straf, men til at mødes med venlighed såvel som med bestemthed og til at vænnes til et arbejdsomt og regelmæssigt liv. At sende et sådant barn til en korrektionsanstalt er ganske vist mildere end at sætte det i fængsel, men det kan være strengt nok endda. Alene den tanke for barnet, at det er kommet der til straf, vil gøre, at det

vanskelig føler sig hjemme der, at det nærer uvillie mod stedet og undser sig for at være der. Det føler sig mærket som den, der allerede er udsondret fra det almindelige samfund, og med det mærke, også i andres øjne, går det siden ud i livet, hvor det af den grund får særegne vanskeligheder at kæmpe med. Det vilde være en stor velsignelse for de fleste af disse børn at gøre dem vejen tilbage til det rette og gode både sikrere og lettere, hvis de først kunde optages på de almindelige børnehjem, hvor præget af særligt slemme børn ikke strax blev sat på dem, hverken i deres egne eller i andres øjne — viste det sig så, at de virkelig vare for vanartede til at opdrages på et sådant sted, kunde de altid senere sendes til en korrektionsanstalt, måske på ubestemt tid. Man vil herimod indvende, at en sådan sammenblanding kunde blive farlig for de endnu uskyldige børn, men jeg vil påstå, at erfaringerne fra Holsteinsminde ikke tale for en sådan fare — vi have her endnu ikke set eksempel på, at et iforvejen godt og uskyldigt barn er blevet det i mindste grad ved at leve og færdes sammen med de såkaldte forsømte børn, hvorimod disse sidste i en mængde tilfælde åbenbart ere dragne opad netop ved omgangen med de førstnævnte. I de seneste år have vi således her modtaget adskillige ganske små børn — fra 1 år gamle og derunder — og det er umiskendeligt, at deres nærværelse alene har haft en stor magt til at gøre livet iblandt os renere, lysere og mere hjemligt, ligesom jeg er sikker på, at de selv voxe op som lykkelige børn under alle de mange store brødres og søstres kærtegn og gunst.

Det var det, der stod for Holsteinsmindes tanke fra dets første stund, det er det, vi stræbe efter endnu den dag i dag. Lykkeligere endnu vilde det være, tro vi, hvis Holsteinsminde i omverdenens øjne stod som et slet og ret børnehjem, hvor de »forsømte«, »forvildede«, »vanartede« børn, og hvad de nu ellers kaldes, forsvinde i tallet af børn, som de ere flest. Men dette når Holsteinsminde ikke

— det har for længe siden fået sin bestemte plads i opdragelsens arbejde og har nu kun at få det bedste ud deraf, som det formår.

For nærmere at belyse forholdet skal jeg tillade mig at give meddelelse om de børn, som i de sidste 2 år ere optagne på Holsteinsminde. 85 børn, 54 drenge og 31 piger, optoges i tidsrummet fra den 11 januar 1888 til den 31 december 1889. Af disse vare:

1 i alderen fra	1 til	2 år.
3	—	2 - 4 -
5	—	6 - 8 -
11	—	8 - 10 -
22	—	10 - 12 -
32	—	12 - 14 -
9	—	14 - 16 -
2	—	16 år og derover.

Med hensyn til tidligere opførelse var tallet:

- 7 havde været straffede ifølge dom,
- 7 vare fritagne for straf mod at anbringes på Holsteinsminde,
- 5 havde været under retslig tiltale, men vare dimiterede med en advarsel,
- 20 havde vist tendens til udskejelser i forskellige retninger (tiggeri, usædelighed o. s. v.), men havde ikke været tiltalte derfor,
- 22 havde vist løshed eller umedgørlighed i hjemmet,
- 20 vare hjemløse børn, hvis opførelse der intet havde været at udsætte på,
- 4 bleve anbragte her på grund af meget ringe åndsevner.

Fra april 1879, da jeg undertegnede overtog bestyrelsen af Holsteinsminde, indtil udgangen af 1889 er der optaget her ialt 420 børn, hvoraf igen 296, 176 drenge og 120 piger, ere udgåede i regelen efter at være konfirmerede fra

Holsteinsminde. Af de 176 drenge har 1 været idømt et års strafarbejde efter hans udgang herfra (det var for en sædelighedsforbrydelse), medens, såvidt jeg har kunnet følge dem, 6 andre have været under tiltale og ere idømte rottingslag eller kortere fængselsstraf. Af de 120 piger have 2 været tiltalte for bedrageri og idømte kortere fængselsstraf, medens i det mindste 3 af dem, der vendte tilbage til København, vistnok ere gåede til grunde ad usædelighedens vej.

Dette har jeg søgt at udvikle så udførligt, fordi det har formet og begrundet både vort mål og hele vor måde at arbejde på. Vi ønske så meget som muligt fra »anstalten« at nærme os »hjemmet«. Vi have vor husorden med bestemte tider til at stå op og gå i seng, bestemt skoletid og skoleplan, bestemt arbejdstid og arbejdsplan, bestemte fritider o. s. v., men vi have ingen egenlige reglementer eller instruxer. Børnene have deres måltider til de fastsatte tider: Kl 6 $\frac{1}{2}$ morgen, 9 formiddag, 12 middag, 4 $\frac{3}{4}$ eftermiddag og 7 aften, men vi have heller ikke noget fast spisereglement, søge tværtimod at veksle med retterne og en gang imellem give en lille extraforbedring som i et almindeligt hjem. Straffe kunne naturligvis ikke undgås, hvor så mange børn ere forsamlede, men vi straffe sjældent og ikke efter bestemte regler — en øjeblikkelig revselse indenfor de af skolelæreren fastsatte grænser eller lidt extraarbejde ere de straffe, vi holde os til, når de ikke kunne undgås. Af egenlig opsætsighed fra et barns side have vi i min bestyrelsestid kun haft et enkelt tilfælde, som krævede en lidt alvorligere og så at sige mere officiel straf.

Fremdeles har den ovenfor udviklede opfattelse været grunden til, at vi i de senere år have delt børnene i mindre grupper, hver såvidt muligt førende sit eget liv. De mindste drenge — omtrent 20 i tallet — bo i et særskilt lille hjem, der styres af en plejemoder, de større drenge bo på selve Holsteinsminde og ere der delte i 4 afdelinger, hver med sin

lærer som leder, men disse sidste afdelingers selvstændighed er og kan kun være temmelig ufuldstændig. Pigerne — deres tal er i dette øjeblik 34, medens drengenes er 95 — have hidtil boet i 2 afdelinger, hver under sin plejemoder, i et større hjem, som ligger tæt ved Holsteinsminde, men sidste sommer købte vi en lille ejendom, »Skovgården«, beliggende hen imod 3 kilometre her fra, og der ere vi i begreb med at bygge et helt nyt pigehjem. Til foråret flytte alle vore pigebørn derud, deres nuværende lejlighed tages i brug af drengene, og vi blive derved i stand til at gennemføre opdragelsen i mindre afdelinger fuldstændigere og således på dette punkt komme et almindeligt familieliv endnu et lille skridt nærmere.

»Et kristeligt familieliv« sattes som målet, da Holsteinsminde begyndte sin virksomhed for 57 år siden — vi holde det fast, så godt vi kunne.

Holsteinsminde i februar 1890.

L. Budde.

Forstander.